

Dossier de premsa

CaixaForum Madrid

Del 20 de setembre de 2019 al 12 de gener de 2020

Un apassionant viatge, a partir dels fons del British Museum, per la història de l'Orient Mitjà antic i de la importància del luxe als seus diversos imperis

LUXE

DELS ASSIRIS A ALEXANDRE EL GRAN

Els antics imperis assiri, babilònic, fenici i persa van tenir en comú amb Alexandre el Gran el propòsit d'estendre el seu poder més enllà dels seus propis límits. Aquests imperis ocupaven una àrea compresa entre l'actual Espanya i l'Índia, i formaven un corredor de comunicació entre el Mediterrani i Àsia. Aquests territoris van ser escenari de lluites incessants, conquestes i saquejos de tota mena, però també d'un intens comerç de matèries primeres, pedres precioses i objectes manufacturats. De tot això, en queda testimoni en l'excel·lent qualitat de les possessions adquirides i la seva relació amb el poder. A partir de més de 200 objectes procedents del British Museum, *Luxe. Dels assiris a Alexandre el Gran* descriu el que va suposar el luxe en un moment de la història —entre el 900 i el 300 aC, una època sense precedents en el desenvolupament d'objectes sumptuosos— en el qual l'opulència va definir el poder econòmic i polític d'aquests antics imperis. L'exposició arriba a CaixaForum Madrid dins de la col·laboració estable que mantenen "la Caixa" i el Museu Britànic.

Luxe. Dels assiris a Alexandre el Gran. Concepte i producció: exposició organitzada per "la Caixa" en col·laboració amb el British Museum. **Comissariat:** Alexandra Fletcher, conservadora del Departament de l'Orient Mitjà del British Museum. **Lloc:** CaixaForum Madrid (Paseo del Prado, 36). **Dates:** del 20 de setembre de 2019 al 12 de gener de 2020.

 @FundlaCaixaCAT @CaixaForum_CAT #LuxeCaixaForum

Barcelona, 4 d'abril de 2019. La directora del Departament d'Exposicions de la Fundació Bancària "la Caixa", Isabel Salgado; la directora d'Acció Internacional del British Museum, Nadja Race; la directora de CaixaForum Madrid, Isabel Fuentes, i la conservadora del Departament de l'Orient Mitjà del British Museum i comissària de l'exposició, Alexandra Fletcher, han presentat avui la mostra *Luxe. Dels assiris a Alexandre el Gran*.

Dins de la seva programació cultural, "la Caixa" presta una atenció preferent a les grans cultures del passat. Aquestes exposicions tenen com a missió mostrar al públic les diferents formes en què homes i dones de diversos llocs i èpoques s'han enfrontat a les grans qüestions universals, així com ampliar les perspectives sobre el món a partir de les investigacions històriques i arqueològiques més recents.

Exposicions com *Mediterrani. Del mite a la raó; Abans del Diluvi. Mesopotàmia, 3500-2100 aC; Músiques en l'antiguitat*, o, recentment, *Faraó. Rei d'Egipte* subratllen els vincles entre el món antic i el món actual, presentant la cultura com una realitat viva, fruit del coneixement i els intercanvis entre pobles.

Flascó per a oli perfumat. Takht-i Kuwad (Tadjikistan). 500-400 aC. Or. © The Trustees of the British Museum

Sota un enfocament transversal, *Luxe. Dels assiris a Alexandre el Gran* se suma a aquesta llarga llista d'exposicions organitzades per "la Caixa" en els últims anys per presentar el món antic des d'una perspectiva extraordinàriament pròxima, a partir d'un joc de correspondències i associacions que subratlla els contactes que hi ha hagut entre diferents pobles. Aquesta

exposició, coorganitzada per "la Caixa" i el British Museum en l'àmbit de l'acord estratègic que mantenen, ofereix una oportunitat única d'explorar la manera com les persones han creat i utilitzat objectes de luxe a través de les cultures de l'Orient Mitjà antic.

Sumptuosos palaus i jardins plens d'immenses quantitats de tresors

Entre els anys 900 i 300 aC, els poderosos governants de l'Orient Mitjà van crear grans imperis i van acumular enormes riqueses. Van construir sumptuosos palaus i jardins plens d'immenses quantitats de tresors. Des de

l'aparició de l'Imperi assiri fins a les conquestes d'Alexandre el Gran, aquest va ser un món connectat a través de milers de quilòmetres, des de l'Índia fins a l'actual Espanya, per mitjà d'artesans, comerciants i consumidors d'objectes preciosos.

L'estabilitat política i econòmica va ser crucial per a la producció d'articles de luxe: els reis assiris van guerrear per construir un imperi que s'estenia des del Mediterrani fins al golf Pèrsic. El seu domini va revifar les rutes comercials i la demanda d'articles de luxe, de la mateixa manera que més tard va succeir amb altres imperis forts, com el babilònic i l'aquemènida.

Alexandre el Gran va ser una peça clau en aquesta història: àvid de les riqueses de l'Imperi aquemènida, va anar conquerint terres fins que va arribar a l'Orient Mitjà. El seu triomf va aportar prosperitat i refinament a Grècia, i va donar lloc a una barreja eclèctica d'elements culturals: l'hel·lenització.

Els objectes d'aquesta exposició, dividida en set àmbits, no només tenen un gran valor artesanal, sinó que també van ser fets amb un gust exquisit i gran refinament. Així mateix, permeten percebre el context polític en el qual van ser creats i les xarxes on es comerciava, unes xarxes que s'estenien des de l'Índia fins a la península Ibèrica.

Per a molts governants, l'adquisició d'objectes de luxe era un objectiu militar important. En concret, els reis assiris obtenien grans quantitats d'objectes valuosos i luxosos a través de saquejos i d'exigents tributs. L'exhibició del luxe i la riquesa aconseguits reforçava el poder polític i intimidava els enemics. L'equipament militar també s'embellia per convertir-lo en objecte de luxe.

Els encarregats de cobrir la demanda d'articles de luxe per part de l'elit governant van ser artesans i comerciants fenicis que van fer d'intermediaris. La costa llevantina era el feu dels fenicis, però van expandir les seves colònies i assentaments per tot el Mediterrani i pel nord de l'Àfrica. El seu estil artístic reflectia les connexions i el comerç amb Grècia, Egipte i l'Orient Mitjà.

La demanda d'articles de luxe es va estendre a tots els nivells de la societat, per la qual cosa es van produir còpies i versions més barates d'aquest tipus d'objectes. La imitació, l'adaptació i la creació de nous objectes inspirats en els originals van ser la resposta de l'elit als nous contactes entre diferents zones, cosa que va generar noves formes de luxe.

L'elit compartia el gust per l'ostentació sensorial i els entorns luxosos (incloent-hi els jardins), acompanyats d'aromes exòtiques i bells sons. També li agradaven les bones menges, i la cort aquemènida era coneguda pels seus sopars luxosos.

L'extraordinària riquesa de l'Imperi aquemènida va esdevenir un trofeu irresistible per a Alexandre el Gran. Les campanyes d'aquest rei van augmentar significativament la quantitat d'or en circulació a les zones occidentals del seu imperi, i van portar la cultura i l'art grecs per tot l'Orient Mitjà, cosa que va suposar la fi de la diversitat cultural i dels estils artístics propis dels segles anteriors.

Del palau de Nínive al tresor de l'Oxus, un total de 217 peces

Bol. Roma (Itàlia). 175-75 aC. Vidre. © The Trustees of the British Museum

L'exposició presenta un total de 217 peces de les destacades col·leccions que posseeix el British Museum. Els objectes van des de delicades peces d'ivori i joies, passant per ornaments de mobiliari, vidres, ceràmica i metalls preciosos, fins a relleus assiris de grans dimensions.

Entre els objectes, destaquen els relleus de paret del famós palau de Nínive, així com les exquisides peces i miniatures procedents del tresor de l'Oxus, el tresor millor conegut d'objectes d'or i plata de l'antiga Pèrsia, i d'una extraordinària importància per la qualitat de les seves peces.

Acompanyant aquests tresors, la mostra es complementa amb diverses peces audiovisuals. Sis vídeos ajudaran els visitants a conèixer la manera de treballar els principals materials amb què es van elaborar les peces més luxoses que es poden veure a l'exposició. També s'hi inclouen pantalles interactives i un mapa dinàmic que permetran als visitants no tan sols situar-se geogràficament, sinó també conèixer detalls d'algunes peces.

D'objecte comú a tresor: proposta per a l'espai educatiu

Fidel al seu objectiu de fer accessible la mostra a tots els públics, "la Caixa" inclou *Recipient o tresor?*, l'espai familiar i educatiu on, a partir de la representació d'alguns dels artefactes comuns de les civilitzacions antigues de

l'Orient Mitjà, aquests es podran convertir en objectes de valor afegint-hi materials o decoracions específiques.

A partir de la mostra, es desplega un complet programa d'activitats per a tots els públics que inclou —a més de la conferència a càrrec de la comissària, Alexandra Fletcher, i les visites específiques per a gent gran, públic familiar i grups escolars— el cicle de conferències *Luxe. La imatge del poder en l'antiguitat*.

Com ja és habitual, l'exposició es completa amb l'edició d'una publicació a càrrec de "la Caixa" i Viena Edicions i coordinada per la comissària.

Quarta exposició conjunta amb el British Museum

Luxe. Dels assiris a Alexandre el Gran arriba a CaixaForum Madrid després d'haver passat pel Hong Kong Museum of History i per CaixaForum Barcelona. Suposa la quarta de les exposicions conjuntes entre "la Caixa" i el British Museum que, des del 2016, s'han pogut veure a diversos centres CaixaForum. *Els pilars d'Europa* va ser el primer projecte que va fructificar en aquesta nova etapa de col·laboració, seguit per *La competició a l'antiga Grècia* i *Faraó. Rei d'Egipte*.

Aquesta col·laboració es fruit de la voluntat de totes dues institucions de promoure el coneixement a partir de l'organització de grans projectes expositius, presentats conjuntament sobre la base de les col·leccions britàniques.

El president de la Fundació Bancària "la Caixa", Isidre Fainé, i el president del Patronat del British Museum, Sir Richard Lambert, van signar l'any passat un nou acord de col·laboració entre les dues institucions per al període comprès entre el 2020 i el 2024. El compromís permet intensificar una relació d'entesa històrica entre totes dues institucions, que durant dècades han treballat conjuntament. El British Museum sempre ha estat un dels prestadors de referència a les exposicions que "la Caixa" ha dedicat a les grans cultures del món.

Així, les dues institucions treballen ja en l'organització de noves mostres per als pròxims cinc anys, amb un total de 20 punts d'exhibició als centres CaixaForum a partir de les col·leccions de referència del Museu Britànic, des de mòmies egípcies fins a *pop art*.

Aquest ambiciós acord s'emmarca en la línia d'actuació impulsada per "la Caixa" en els últims anys, per a l'establiment d'aliances estratègiques amb grans institucions culturals del món, a fi d'intensificar la seva acció cultural i fomentar sinergies entre diferents institucions de primer ordre internacional.

ÀMBITS DE L'EXPOSICIÓ

Una era de luxe

Els luxes de l'antiguitat eren font de plaer i afirmacions d'estatus i identitat. La seva elaboració sovint requeria una gran habilitat i materials preciosos, l'esplendor dels quals connecta amb la nostra visió contemporània del luxe. Durant milers d'anys, civilitzacions d'arreu del planeta han creat objectes que transcendeixen la funcionalitat, però hi ha moments en què la cultura i la política creen un context en què aquests creixen i floreixen. Entre els anys 900 i 300 aC, els poderosos governants de l'Orient Mitjà van crear grans imperis i van acumular enormes riqueses. Van construir palaus sumptuosos i jardins plens d'immenses quantitats de tresors. Des de l'aparició de l'Imperi assiri fins a les conquestes d'Alexandre el Gran, aquest fou un món connectat a través de milers de quilòmetres, des de l'Índia fins a l'actual Espanya, per mitjà d'artesans, comerciants i consumidors d'objectes preciosos.

L'estabilitat política i econòmica va esdevenir crucial per a la producció d'articles de luxe i, a partir de l'any 900 aC, canvis polítics importants van donar pas a una era nova i excepcional. Sorgits d'una «edat fosca» de 300 anys, en què la civilització s'havia ensorrat al Mediterrani oriental, els reis assiris van guerrear per construir un imperi que abastava del Mediterrani al golf Pèrsic. El seu domini va revifar les rutes comercials i la demanda d'articles de luxe. Els imperis forts, tant l'assiri com després el babilònic i l'aquemènida, van crear un entorn en què podia florir l'artesanía, es valorava la diversitat de gustos i era possible comerciar amb articles i materials per tot l'Orient Mitjà i més enllà.

1. Guerra, pillatge i tributs

L'Imperi assiri

Es va formar a la regió que envoltava la ciutat estat d'Assur, al nord de l'actual Iraq. Aquesta zona de planures obertes i cobertes d'herba disposa de poques defenses naturals, per tant, per protegir i expandir l'imperi calien uns exèrcits formidables. A partir del 800 aC, governants assiris temibles van conquerir territoris entre el golf Pèrsic i Egipte. Amb les deportacions d'habitants dels països derrotats, les seves ciutats van esdevenir cada vegada més cosmopolites. El poder d'Assíria no va començar a decaure fins al 630 aC. L'enfonsament de l'imperi el va marcar la destrucció de la seva capital, Nínive, l'any 612 aC, per part dels exèrcits aliats dels reis de Mèdia i Babilònia.

L'acumulació de riqueses

Per molts governants, l'obtenció de productes de luxe era un objectiu militar important. El pillatge de guerra, i les demandes constants de béns com a tribut, omplien els magatzems reials amb grans quantitats de tresors. L'acumulació de riqueses finançava la construcció de grans complexos de palaus i permetia decorar-los i equipar-los amb opulència. Els relleus tallats laboriosament representaven victòries militars i súbdits conquerits que portaven tributs i ofrenes per satisfer els seus nous governants. Els cavalls, els carros i les armes s'exhibien com a mostres de prestigi. Aquestes demostracions reforçaven el poder polític dins l'imperi i intimidaven els rivals estrangers.

1.1. El pillatge

El poderós exèrcit assiri va conquerir i saquejar ciutats de tot l'Orient Mitjà. Alguns dels millors relleus que representen aquestes campanyes provenen del palau nord de Nínive, construït per un dels últims grans reis d'Assíria, Assurbanipal (que regnà del 668 a aproximadament el 630 aC). L'escena representa la conquesta de la ciutat elamita de Hamanu (al sud de l'actual Iran). Els soldats assiris enderroquen la ciutat, mentre les flames emergeixen d'entre les ruïnes. En primer pla, els veiem transportar triomfalment el botí, que inclou grans calderes i mobiliari molt treballat. Aquest botí s'emmagatzemava i quedava a disposició del rei.

Relleu de paret. Palau nord, Nínive (Iraq). 645-635 aC.
© The Trustees of the British Museum

1.2. El tribut

El tribut era el pagament en forma d'objectes de luxe i materials valuosos que es feia al governant. Reforçava el poder polític del rei i empobria els seus rivals. Els gravats d'aquest obelisc mostren representants de Síria i les regions veïnes portant tributs al rei d'Assíria. En un panell, porten mobles tallats de gran valor al rei i, en un altre, s'hi pesa plata. Les inscripcions cuneïformes enumeren tributs, que inclouen metalls, teixits, mobiliari, cantants, cavalls, bous i elefants. Els governants assiris feien servir els obeliscs com a monuments públics que proclamaven els seus triomfs. Aquest exemple, aixecat per Assurnasirpal II (que regnà del 883 al 859 aC) es va malmetre a l'antiguitat.

1.3. Palaus i entorns elegants

A mesura que l'Imperi assiri creixia, reis successius van traslladar la capital de Nimrud a Khorsabad i després a Nínive, amb palaus cada vegada més esplendorosos a cada ciutat. Una pedra del llindar de l'entrada de la sala del tron del rei Assurbanipal (que governà del 668 al 630 aC, aproximadament) ens permet entreveure'n la sumptuosa decoració. La complicada talla imita les catifes de luxe, tan indispensables en la decoració dels palaus, però que actualment s'han perdut. Aquestes còpies en pedra ens permeten fer-nos una idea de la seva qualitat i ornamentació. Aquí, un marc de rosetes delimita unes flors creades amb cercles entrellaçats, mentre que, rodejant el marc per fora, els capolls i les flors de lotus imiten els serrells de la catifa.

Llindar de porta tallat. Palau nord, Nínive (Iraq). 645-640 aC. © The Trustees of the British Museum

1.4. Exhibició militar

Els objectes relacionats amb la guerra es van transformar en símbols d'estatus gràcies als materials utilitzats, la decoració elaborada o la seva complexa fabricació. L'equipament militar com ara carros, armes o arnesos per a cavalls s'ornamentava més enllà del seu ús pràctic, i els objectes es convertien en

mostres de prestigi. Aquesta placa d'or escita que representa un cap d'ocell estilitzat decorava una funda de cuir de gran categoria que servia per guardar un arc i fletxes. Els escites eren pobles nòmades que vivien al nord d'Assíria, en zones que ara formen part de Sibèria. La placa forma part del famós Tresor de l'Oxus, un conjunt d'objectes i monedes trobat al segle XIX a la vora del riu Oxus.

2. La fabricació i el comerç d'articles de luxe

Els fenicis

A partir del 850 aC, mentre l'Imperi assiri s'expandia, els artesans i els comerciants que vivien en ciutats com Tir i Sidó també volien fer créixer el seu poder i la seva influència. Van viatjar cap a l'oest des dels confins de la costa oriental del Mediterrani fins a les actuals Itàlia i Espanya i el nord d'Àfrica, desenvolupant les seves xarxes de comerç marítim i establint nous assentaments. L'estil artístic híbrid que els caracteritzava reflectia la diversitat d'influències i de demandes dels diferents mercats en què es movien. Els seus articles de marfil tallat, vidre i metall eren especialment valorats, com també un tint porpra que s'obtenia de caragols de mar del gènere múrex. La paraula grega per referir-se a aquest color, phoinix, va donar origen al seu nom: fenicis.

2.1. Un memorial fenici

Aquesta elegant estela o làpida de marbre està dedicada a la memòria d'un fenici, procedent de Sidó, que va viure a Atenes i va ser un dels nombrosos comerciants i artesans fenicis que van emigrar de la seva terra natal al Mediterrani oriental per establir-se per tot el Mediterrani i el nord d'Àfrica. Aquests comerciants i artesans van portar el seu propi sistema alfabètic d'escriptura, que va ser la base dels alfabetos grec, etrusc i romà, dels quals deriven molts sistemes d'escriptura europeus moderns.

Monument funerari amb inscripció bilingüe en grec i en fenici. Atenes (Grècia). 400-300 aC.
© The Trustees of the British Museum

2.2. Comprar i vendre

Abans de la invenció de la moneda, les mercaderies es valoraven en comparació amb un pes de metall, generalment plata, o bé s'obtenien per mitjà de l'intercanvi, fet que provocava que les transaccions fossin lentes i incòmodes. A Lídia, un regne situat a l'oest de l'actual Turquia, van aparèixer les primeres monedes del món pels volts del 650 aC. Aquest fet va suposar una gran transformació, ja que les monedes permetien que comerciants com els fenicis poguessin confiar més en la quantitat de metall que rebien. Les transaccions van esdevenir més ràpides i més eficients, i aquesta nova manera de fer negocis es va estendre ràpidament: cap a l'any 500 aC s'establiren seques de producció de monedes a Sicília i al sud de la península itàlica. L'Imperi aquemènida va adoptar aquest nou sistema, que encara ara és la base de les transaccions comercials, després de conquerir Lídia el 547 aC.

La invenció de les monedes

Aquestes són algunes de les monedes més antigues del món. Fetes d'electre, una barreja d'or i plata, les va encunyar el regne de Lídia, que tenia accés a recursos abundants d'or. En una cara, ambdues monedes tenen la imatge d'un lleó rugent, símbol reial de Lídia, que garantia la quantitat de metall preciós de la moneda. A l'altra cara hi ha les marques de l'encuny que va crear la peça. No és estrany que el rei més famós de Lídia quedés immortalitzat en l'expressió «ric com Cressus». Les monedes ja existien un segle abans que hi comencessin a aparèixer imatges de reis. Les primeres que van reproduir la imatge d'un rei van ser els dàrics d'or, encunyats pel governant aquemènida Darios I (que regnà del 521 al 486 aC), i en els quals el monarca era representat com un arquer.

Monedes antigues. Lídia (Turquia occidental). 600-550 aC. © The Trustees of the British Museum

3. Aspiracions d'elit

En el món antic, els articles de luxe eren tan importants com en l'actual a l'hora de demostrar riquesa i estatus social. La possessió i el consum de productes escassos, exòtics i cars establia i elevava la posició social, de manera que resultaven irresistibles per a les persones amb ambicions socials. El mercat del luxe es renovava i es revitalitzava constantment amb la cerca de nous símbols d'estatus. Fins i tot quan els estats estaven en guerra, els rics copiaven els estils artístics i les pràctiques culturals d'altres regions. La producció de productes per a l'elit va afavorir l'aparició de nous mercats de falsificacions i imitacions. Alhora, el mobiliari, la roba i els estils decoratius també s'imitaven en materials més barats per tal d'abastir un mercat molt ampli que no es podia permetre articles de luxe.

4. Luxes personals

Les elits de l'antiguitat gaudien de tot el bo i millor. Tant homes com dones vestien roba bonica, s'engalanaven amb joies cares, s'embellien amb cosmètics i s'admiraven davant del mirall. Molt pocs d'aquests objectes han perdurat, però en coneixem la magnificència gràcies a les representacions en escultures i textos, que ens ajuden a visualitzar, per exemple, els teixits opulents pels quals Xipre era famós. També podem imaginar el plaer efímer del maquillatge i dels perfums quan veiem els recipients magnífics que s'elaboraren per contenir-los.

4.1. Túniques reials i modes cortesanes

El rei Assurnasirpal II d'Assíria (que governà del 883 al 859 aC) està dret i sosté un bol per beure en una mà i un arc en l'altra, segurament per fer una ofrena en agraïment per una bona cacera. Vesteix una túnica verda llarga, amb serrells de borles d'or i de plata i tota decorada amb rosetes. La part superior de la corona frega el dosser amb borles que queda per sobre. El guardaespalles i els ajudants del rei també porten roba i joies vistoses. Aquesta escena poc freqüent ens permet fer un cop d'ull a la roba de luxe amb què es vestien el rei i la seva cort.

5. Els plaers dels sentits

Els babilonis

Cap al final del segle VII aC, l'abans poderós Imperi assiri estava en declivi. El 626 aC, Babilònia va expulsar els governants assiris i va establir una aliança amb l'Imperi mede, a l'est, que va conduir al saqueig de Nínive, la capital assíria, el 612 aC. Els governants babilonis van passar a controlar la major part de l'antic Imperi assiri, i el rei Nabucodonossor II (que governà del 605 al 562 aC) va transformar la ciutat de Babilònia en una capital esplèndida i cosmopolita. La glòria de l'Imperi babiloni va durar menys de cent anys. El 539 aC, Babilònia va ser conquerida i els seus territoris es van incorporar al creixent Imperi aquemènida.

5.1. Els plaers dels sentits

Els rics gaudien dels sentits amb aromes exòtiques, sons plens de bellesa, jardins esplendorosos i bons àpats, però, a causa de la seva naturalesa efímera, res d'això no ha sobreviscut. Es comerciava amb encens, una resina aromàtica originària de l'Àrabia més llunyana, que es transportava recorrent grans distàncies; en aquest cas, com en altres perfums, la dificultat d'adquirir-lo n'augmentava el valor. Diu la llegenda que l'esposa del rei Nabucodonossor II s'enyorava tant de les vistes i les olors de les muntanyes de la seva terra natal, que el seu marit va fer construir per a ella els Jardins Penjants de Babilònia. La força de treball, les plantes exòtiques i el subministrament d'aigua necessari per crear aquells jardins fabulosos només estaven a l'abast d'un governant poderós. Els exuberants jardins reials enamoraven la vista i proporcionaven llocs on relaxar-se, gaudir d'àpats i escoltar música.

Jardins exòtics

Els jardins ornamentals s'associaven a l'abundància, la fertilitat i la santedat. Aquí hi ha un jardí en un pendent suau, amb arbres que hi fan ombra i regat per rierols plens de peixos. L'aigua brolla d'un aqüeducte i crea canals que travessen els pendents exuberants i un caminet que condueix a un pavelló. Aquest parc va ser creat pel rei assiri Senaquerib (que governà del 705 al 681 aC), que va construir una immensa xarxa de canals a la seva capital, Nínive, en part per abastir els seus nous jardins. Els jardiniers tenien cura d'espècies que normalment no haurien crescut les unes al costat de les altres. Aleshores, com ara, es planejaven jardins per al gaudi de les generacions futures. Aquest relleu de paret representa els mateixos jardins en estat de maduresa durant el regnat del net de Senaquerib, el rei Assurbanipal.

Relleu que mostra els jardins de Nínive. Palau nord, Nínive (Iraq). 645-635 aC. © The Trustees of the British Museum

5.2. Els aquemènides

Els aquemènides van esdevenir una potència important durant el govern de Cir II el Gran (que regnà del 559 al 530 aC), que va expandir els seus territoris a partir d'un nucli al sud-oest de l'actual Iran. A partir de l'any 550 aC va conquerir els medes, Lídia i l'Imperi babilònic. La ciutat de Babilònia va caure davant de les seves tropes el 539 aC. Amb el temps, els governants aquemènides van controlar

una extensió que anava de l'actual Pakistan a Líbia i del mar Negre al golf Pèrsic, un territori molt més gran del que mai havia controlat un rei. Això no obstant, malgrat els repetits intents de conquerir la Grècia continental, mai no ho van aconseguir. Gran part del que sabem sobre els aquemènides prové d'autors grecs, a qui el poder i la riquesa de la cort aquemènida els semblaven excepcionals.

Gresca nocturna

Aquest flascó ricament decorat, segurament elaborat a Atenes o la seva rodalia però trobat a Itàlia, havia contingut un oli valuós. Mostra un home barbut dalt d'un camell, envoltat de músics i de ballarins. Tots van vestits a l'estil aquemènida, amb pantalons estampats ricament decorats, túniques i barrets. L'home porta un fuet i una funda d'arc, símbols de la seva autoritat i poder; un criat sosté un ventall. En certa manera, per tant, és una imatge d'un sàtrapa (governador regional) aquemènida i el seu seguici. La gresca i el fet que sigui de nit (un criat porta una torxa) també fan referència al déu grec Dionís, que, segons els grecs, havia viatjat a Orient, on havia après els efectes del vi. En aquest vas, Dionís s'ha transformat en un exòtic noble oriental, evocant la fascinació dels grecs, especialment d'Atenes, per l'extravagància del món dels aquemènides.

Flascó per a oli. Basilicata (Itàlia). 410-400 aC. © The Trustees of the British Museum

5.3. Festins elegants

Els banquets aquemènides solien tenir un gran nombre de plats i incloïen menjar car i opulent. Eren ocasions importants per a la presa de decisions, la diplomàcia i l'intercanvi de regals. El menjar es complementava amb vaixelles de luxe. Les safates i plats per al menjar anaven acompanyats d'estrís per servir i consumir vi com ara cullerots, coladors, gerres (rítons) i bols per beure fets de vidre o de metall.

Aquest recipient tenia dues peces i es podria haver fet servir de copa per beure. La part fonda està decorada amb un brau amb les potes plegades a sota el pit. Pot contenir el contingut de fins a dues ampolles de vi. Hi ha atuells d'aquest tipus representats en vasos grecs a partir d'aproximadament l'any 450 aC, i es van continuar utilitzant després de la fi de l'Imperi aquemènida el 330 aC.

6. **Conquesta i canvi**

Alexandre el Gran va arribar al poder a Macedònia, un regne del nord de Grècia, l'any 336 aC. Amb només 20 anys d'edat, tenia una ambició militar enorme, i la increïble riquesa dels aquemènides era un trofeu irresistible. Els 13 anys que van seguir van ser extraordinaris, ja que va conquerir immensos territoris des de l'Índia a l'est fins a Líbia a l'oest. L'èxit d'Alexandre va estar a l'altura de la seva audàcia: no va perdre mai cap batalla.

El seu triomf va permetre a les ciutats del Mediterrani l'accés a quantitats inimaginables d'or i també va establir el domini de Grècia, amb la seva cultura i

pràctiques, per tot l'Orient Mitjà, en un procés conegut com a *hel·lenització*. La producció i el gaudi de béns sumptuosos van continuar sent nombrosos i estesos arreu, però el triomf d'Alexandre va suposar canvis significatius. Les cultures diferents i els gustos artístics que definien l'època van perdre força davant d'una relativa uniformitat, però els seus èxits imponents van continuar influint en la creació d'objectes preciosos, en els plaers i en les comoditats, com un llegat transmès per aquesta «era del luxe».

6.1. La imatge d'Alexandre

Alexandre va morir inesperadament a Babilònia el 323 aC. Com que no tenia cap hereu, els seus diàdocs van agafar les regnes de l'imperi. Feien servir retrats d'Alexandre a les monedes per subratllar el seu dret a ser-ne els successors. Aquesta moneda va ser encunyada per a Lisímac (que governà del 306 al 281 aC), el qual va regnar sobre un territori que cobria les actuals Bulgària, Grècia i Turquia. Alexandre afirmava que era el fill del déu Zeus Amon. Com a recordatori de la seva categoria divina, a la moneda apareix amb banyes de moltó.

Moneda amb imatge d'Alexandre el Gran, Pèrgam (Turquia). 306-281 aC. © The Trustees of the British Museum

6.2. El llegat de l'era del luxe

Malgrat el predomini creixent de l'art i l'estil grecs arreu de l'antic imperi d'Alexandre, hi van romandre ressons de cultures més antigues. La creació i l'ús de copes amb representacions de caps d'animals reflectien els luxosos àpats de la cort aquemènida, amb les seves vaixelles elaborades i els conjunts d'estrís per servir beguda. Aquesta copa pintada prové del sud d'Itàlia i, malgrat la iconografia clàssica, conserva en la forma del cap del brau un record dels luxes inimaginables d'Orient.

Copa per beure amb cap de brau, Basilicata (Pulla). 320-310 aC. © The Trustees of the

British Museum

LUXE

DELS ASSIRIS A ALEXANDRE EL GRAN

Del 20 de setembre de 2019 al 12 de gener de 2020

CaixaForum Madrid
Paseo del Prado, 36
28014 Madrid

Horari

De dilluns a diumenge, de 10 a 20 h

Servei d'Informació de l'Obra Social
"la Caixa"

Tel. 900 223 040

De dilluns a diumenge, de 9 a 20 h

Venda d'entrades

Taquilles de CaixaForum i

www.CaixaForum.es

Àrea de Comunicació de l'Obra Social "la Caixa"

Juan A. García: 91 330 73 17 / jagarcia@fundacionlacaixa.org

Sala de Premsa Multimèdia: <http://premsa.lacaixa.es/obrasocial>

 [FundlaCaixaCAT](https://twitter.com/FundlaCaixaCAT) @CaixaForum_CAT #LuxeCaixaForum